

Igazságosabb választást!

Az LMP javaslata
a választási rendszer reformjára

1. A méret a lényeg?

Az elmúlt években a politikusok sokat beszéltek a kisebb parlamentről. Mintha a magyar demokrácia összes problémája abból adódott volna, hogy túl sok képviselő ül az országgyűlésben. Az általában nagyotmondásra berendezkedő politikusokon a „kicsitmondás” lett úrrá, ha a parlamentről volt szó. Érezve, hogy a választók egyre kisebb bizalommal fordulnak a parlament felé, hiteles politizálás helyett inkább a politikaellenes közhangulat meglovagolásával igyekeztek jó pontokat szerezni. Az első Orbán-kormány idején a Fidesz még 276 fős parlamentre tett javaslatot, majd 200-250 fős országgyűlésről beszélt, és végül 2010 májusában 198 fős parlamentet eredményező választási rendszert kezdeményezett. Az MSZP 1998-ban még 304 fős országgyűlést javasolt, innen jutottak el a Gyurcsány Ferenc által – még kormányfőként – javasolt, és a szocialisták által 2010 májusában törvényjavaslatként újra beadott 199 fős parlamentig (1. táblázat).

1. táblázat: A parlament létszámára vonatkozó javaslatok és a parlament iránti bizalom

	1998–2002	2002–2006	2006–2010
MSZP	304	290	199
Fidesz	276	200–250	200
többi javaslat átlaga	332	273	200
összes javaslat átlaga	318	253	200
parlament iránti bizalom*	46	45	36

* átlag az adott parlamenti ciklusban, 100 fokú skálán

Forrás: Medián

Gazdasági nehézségek idején természetesen elvárható, hogy a politika saját magán kezdje meg a spórolást. Nem igaz azonban, hogy a kevesebb képviselővel működő országgyűlés feltétlenül kevesebbe kerülne az adófizetőknek. Kevesebb képviselő akkor tudja azonos színvonalon ellátni a törvénykezési munkát, ha több szakértőt alkalmaz. Ezek javadalmazására azonban aligha fognak olyan szigorú és az átláthatóságot elősegítő szabályok vonatkozni, mint a képviselőkére.

A kisebb parlament ráadásul nem is olyan népszerű, mint ahogy azt a népboldogító politikusok gondolják. A választók ugyanis ennél sokkal bölcsebbek. Egy 2009-ben készült közvélemény-kutatás szerint az emberek a választási rendszer reformja során fontosabbnak gondolták azt, hogy a pártok mandátumaránya a jelenleginél jobban közelítsen a szavazatarányokhoz, és hogy a választás során érvényesüljön az „egyenlő szavazat elve”, mint azt, hogy csökkenjen a parlament létszáma (2. táblázat). Ráadásul 28 százalékuk eleve nem támogatta, hogy az egyéni körzetben megválasztott képviselők száma csökkenjen.

2. táblázat: Választásireform-javaslatok megítélése, 2009.

Forrás: Medián

	legfontosabb	egyetért	nem ért egyet	nem tudja
a parlamenti arányok jobban feleljenek meg a választópolgárok által leadott szavazatoknak	30	55	9	6
egyforma nagyságú legyenek a választókerületek, hogy minden állampolgár szavazata ugyanannyit érjen	19	59	15	7
csökkentsék a pártlistán megválasztott képviselők számát	17	59	17	7
a pártoknak női jelölteket is kelljen indítaniuk, hogy a parlamenti képviselők legalább egyharmada nő legyen	10	57	26	7
csökkentsék az egyéni körzetben megválasztott képviselők számát	10	54	28	8
csökkentsék a parlamentbe való bejutáshoz szükséges 5 százalékos küszöböt	5	29	58	8

A parlamenti létszám önmagában semmit sem mond arról, hogy egy országban jól vagy rosszul működik a demokrácia. Gombhoz varrjuk a kabátot, ha előbb kitaláljuk, hogy mekkora országgyűlést akarunk, és csak utána beszélünk arról, hogy milyen alapelvek alapján szeretnénk képviselőket választani. Súlyos felelőtlenség a választás szabályainak kialakítását népszerűnek szánt politikai szólalomoknak alárendelni.

2. A választási reform alapelvei

2.1. Fontolva haladás

A nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy leginkább a választási rendszerek időről időre történő kisebb módosítása lehet a sikeres választási reform útja. Ha kiismerik a rendszer működését, akkor a pártok és a szavazók képesek lehetnek arra, hogy tompítsák annak gyengeségeit, megtanulhatnak együttélni a szabályokkal, és kialakíthatják azt a stratégiát, amely a legtöbb hasznot hozza számukra. A tökéletlen, de hosszú ideje működő rendszerek inkább képesek stabil intézményi kereteket biztosítani a különböző politikai alternatívák közötti mérlegeléshez, mint az új, ismeretlen, elméletben mégoly tökéletesnek hitt megoldások.

Éppen ezért érdemes megtartani a kétfordulós vegyes rendszert, és megőrizni annak hasznos tulajdonságait. Mindenekelőtt azt, hogy a rendszer jól segítette a kormányzóképes parlamenti többség kialakulását, mivel preferálta a mindenkori győztest. A választók megtanulták, hogy az első forduló elsősorban a pártok közötti erőviszonyokról, a második forduló pedig a formálódó kormányzati alternatívákról dönt.

2.2. Arányosság erősítése

A kormányzóképeségért azonban túl nagy árat kellett fizetni. A 2006-os választás kivételével elmondható, hogy a magyar választási rendszer meglehetősen aránytalanul fejezte ki a választók akaratát. 1994-ben és 2010-ben ez főleg azért volt így, mert a legerősebb párt a támogatottságánál jóval nagyobb arányban söpörte be az egyéni mandátumokat.

Az aránytalanság másik fontos oka azonban az volt, hogy a rendszer listás eleme nem tudta betölteni azt a szerepét, hogy arányosítsa az eredményeket. A megyei listákon ugyanis túl kevés volt a kiosztható mandátumok száma, és a kisebb pártoknak ezekből nagyon kevés jutott.

Jelenleg az arányosság egy másik szempontból még rosszabbul érvényesül. A magyar választási rendszer egyik legnagyobb problémája, hogy az egyéni választókerületekhez tartozó, valamint a területi listás választókerületekben az egy képviselőre jutó választók számát tekintve is megengedhetetlenül nagyok a különbségek. Így a jelenlegi szisztéma súlyosan sérti az egyenlő szavazat elvét, ami pedig a demokratikus választások egyik alapelve. Az egyéni választókerületek kijelölése már az első szabad választást megelőzően is vitatható volt, és nem alakultak ki az intézményi feltételei annak, hogy a választókerületek határait és a területi listákon kiosztható mandátumok számát időről időre hozzáigazítsák a népességszám változásához. Bármilyen választási reformról legyen is szó, ezeket a területi egyenlőtlenségeket mindenképpen csökkenteni kell. Érdemes figyelembe venni a Velencei Bizottság 2002-ben kiadott választási kódexét, amely szerint az egy „képviselői helyre jutó választópolgárok száma tekintetében a választókerületenkénti eltérés nem haladhatja meg a 10%-ot, és semmiképpen sem lépheti túl a 15%-ot”. A Bizottság azt is javasolta, hogy a választókerületek rendszerét legkevesebb tízévenként felül kell vizsgálni, és a határvonalak újbóli kialakítása a megfelelő szempontok figyelembevételével leginkább egy többségében független személyekből álló bizottság közreműködésével képzelhető el. A magyar Alkotmánybíróság 2005-ös határozata kimondta, hogy „ellentétes az egyenlő választójog elvével, ha az egyéni választókerületekben a jegyzékbe vett választópolgárok száma közötti kétszeres eltérés mutatható ki”. Sajnos a jelenlegi szisztéma még ezt az egyébként könnyen betartható elvárást sem tudja teljesíteni, hiszen a legnagyobb (Pest megye 12-es, 74365 fő) és a legkisebb (Veszprém megye 6-os, 26702 fő) választókerület között 2010-ben már közel háromszoros volta a különbség.

2.3. Politikai mező felszabadítása

A rendszerváltás után húsz évet kellett várni arra, hogy új pártok belépése érdemi változást hozzon az 1989-90-ben kialakult pártrendszerben. Na, nem mintha a magyar választók olyan nagyon elégedettek lettek volna a választható lehetőségekkel, hiszen a pártok a rendszerváltás óta a sereghajtók között voltak a politikai intézmények iránti bizalmi listákon. A jelöltállítás és a kampányfinanszírozás szabályozása miatt azonban számos szervezet nem is tudott indulni a választáson, így a polgároknak sokáig esélyük sem volt arra, hogy a politika megújítását lehetővé tevő pártokra és jelöltekre szavazzanak.

Nincs ma Magyarországon olyan szakértő, aki ne szorgalmazná az ajánlócédula-rendszer eltörlését. A jelenlegi konstrukció egyrészt indokolatlan mértékben nehezíti a kisebb szervezeti erővel és kevesebb pénzzel rendelkező politikai szervezetek indulását, másrészt súlyosan sérti a választópolgárok adatvédelmi jogait, harmadrészt teljességgel ellenőrizhetetlen és törvénytörő folyamatokat, valóságos ajánlócédula-maffiát hozott létre.

Az európai országok közel felében eleve nem kell ajánlás ahhoz, hogy egy jelölt indulhasson a választáson; ezekben az országokban általában kisebb összegű kaucióval szűrik ki a teljesen komolytalan jelöltek. Ahol kell ajánlás, ott pedig a magyarországi szint töredéke szükséges az induláshoz. Bár a különböző választási szisztémákat nehéz ebből a szempontból egzakt módon összehasonlítani, a magyarhoz hasonló mértékű ajánlást csak Dániában kell összegyűjtenie a választáson indulni akaró pártoknak, ám ott a parlamenti pártoknak nem kell, sőt egyenesen tilos ajánlásokat gyűjteni – így nem halásszák el azokat a parlamenten kívüli pártok elől. Nálunk ugyanis a nagy pártok valósággal sportot űznek abból, hogy erőfölényükkel visszaélve az induláshoz szükséges ajánlások többszörösét gyűjtve igyekezzenek ellehetetleníteni a kisebb pártokat. A befagyott magyar pártrendszert ugyan 2010-ben feltörte a Jobbik és az LMP parlamentbe jutása, de a politikai kínálat színesítése és az állampolgárok személyes adatainak védelme érdekében az ajánlócédula-rendszert el kell törölni.

A monopolisztikus viszonyok azonban nemcsak a pártok között, hanem a pártokon belül is meghatározóvá váltak. Bizonyos pártoknál még az egyéni körzetben megválasztott képviselők nagy száma sem jelent biztosítékot a pártközpontok túlhatalma ellen a jelöltek kiválasztásában.

E torz kiválasztási folyamat eredménye, hogy jelenleg csupán a magyar képviselők 9 százaléka nő. Ezzel az aránnyal Magyarország a 107. helyen áll a világban a nők parlamenti reprezentációját illetően, számos muzulmán ország megelőz minket, míg Európában csak Máltán és Ukrajnában kisebb a női képviselők aránya. A nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a nők nagyobb részvételét a vezető testületekben leginkább a nemi kvóta bevezetésével lehet elérni. Ezt az Unió is szorgalmazza, 2007-ben pedig az ENSZ bizottsága, a CEDAW szólította fel erre Magyarországot.

A magyar parlament hosszú ideje alkotmányos mulasztást követ el azzal, hogy nem biztosítja a hazai etnikai és kisebbségi csoportok parlamenti képviseletét. Ennek biztosítása szintén hozzájárulhat a magyar politikai mező felszabadításához.

Lehetővé kell tenni, hogy a választóknak nagyobb beleszólása legyen a parlamenti képviselők személyes kiválasztásába, nemi kvóta bevezetésével csökkenteni kell a nők hátrányos megkülönböztetését a közéletben és lehetővé kell tenni a kisebbségek parlamenti képviseletét.

2.4. Létszámcsökkentés

Szükség van-e egyáltalán a parlamenti létszám csökkentésére? Hogy erre a kérdésre válaszoljunk, érdemes megnézni, hogy nemzetközi összehasonlításban mennyire nagy a magyar parlament. Sajnos azonban nem könnyű megállapítani, hogy nagy vagy kicsi parlamentje

van egy országnak. Egyrészt vannak államok, amelyekben a szövetségi berendezkedés vagy éppen a történelmi hagyományok miatt kétkamarás a törvényhozás, míg másutt – például Magyarországon – csak egy Ház van. Érdekes ezért csak a jóval nagyobb politikai súllyal rendelkező, közvetlenül választott alsóházak létszámát egybevetni a választópolgárok számával. Az sem kézenfekvő azonban, hogy ez a számítás hogyan történjen. Az egy képviselőre jutó választók száma világos mutatónak tűnik, ám van egy nagy hibája: nincs tekintettel arra, hogy a parlament hatékony működése megkövetel egy minimális és egy maximális létszámot is, így a kisebb államoknak viszonylag nagyobb, a nagyobb államoknak pedig kisebb parlamente van szükségük. Ha csakugyan azt gondolnánk, hogy a parlament létszámának egyenes arányban kell lennie a választópolgárok számával, akkor ezzel azt mondanánk, hogy ha például Nagy-Britanniának valóban dukál a jelenlegi 659 fős alsóház, akkor Liechtensteinnek legfeljebb egyfős parlamentje lehet.

Van azonban egy, szakmai körökben többé-kevésbé elfogadott hüvelykujjszabály a parlament ideális létszámát illetően: az nagyjából legyen egyenlő a választók számának köbgyökével. Magyarország esetében ez azt jelenti, hogy a 8 millió választópolgárhoz körülbelül 200 fős parlament illene. Bár a demokráciák többségénél valamivel e felett a hipotetikus szám felett alakulnak a valós létszámok, az egyes parlamentek jól rangsorolhatók aszerint, hogy mennyivel térnek el ettől az iratlan „elvárástól”. A 46 vizsgált demokrácia közül e tekintetben Magyarország áll az élen: a budapesti országgyűlésben csaknem kétszer annyi képviselő van, mint amennyi a köbgyökszabály szerint indokolt lenne.

Azonban ez az összehasonlítás sem igazságos, mivel a különböző képviseleti elvek eltérő létszámú parlamentet igényelnek. Az arányos rendszerekhez kisebb parlament is elég lehet. A többségiek jó oldala viszont főleg akkor érvényesülhet, ha személyes kapcsolat jön létre a képviselők és a választókörzetükben élők között; ehhez viszont az kell, hogy viszonylag kevés szavazó jusson egy törvényhozóra. A legtöbb képviselőt azonban a vegyes rendszerek feltételezik, hiszen ezekben az egyéni képviselők mellett helyet kell szorítani a listán bejutóknak is. Mindebből az következik, hogy ha fenn akarjuk tartani a vegyes rendszert, akkor körülbelül

220-230 fős törvényhozást jelentene egy, a nemzetközi arányokat jól közelítő országgyűlés. A választási reformnak tehát célja lehet a parlamenti képviselők számának csökkentése, hiszen a jelenlegi helyzetben ez hozzájárulhatna a demokratikus intézményrendszerekbe vetett állampolgári bizalom növeléséhez. A létszám csökkentése azonban nem lehet a legfontosabb prioritás a választási reform szempontjából.

3. A javasolt választási reform elemei

3.1. Alapstruktúra

Ami bevált, azon nem kell változtatni. Választási rendszerünket számos kritikával illethetjük, de az alapszerkezete jó, megőrzésre érdemes. Éppen azért az LMP azt javasolja, hogy maradjon meg az egyéni képviselői ágból, a listás ágból és a kompenzációs ágból álló vegyes rendszer. És maradjon meg a két választási forduló is, mert csak így biztosítható, hogy az arányosság és a kormányozhatóság szempontjából is jól teljesíthessen a rendszer. Az első forduló alkalmas arra, hogy arányosan kifejezze a választók preferenciáit, a második forduló pedig arra, hogy döntsön a különböző kormányzati alternatívák között, világos felhatalmazást adva a parlamenti többségnek. Ne vezessen senkit félre, hogy a legutóbbi választáson a második fordulónak már kevés jelentősége volt. A magyar pártrendszer átalakulóban van, legközelebb újra szükség lehet a kétlépcsős választási folyamatra.

3.2. Egyéni képviselői ág

A parlament létszámának csökkentése szempontjából az egyéni választókerületek létszámának csökkentése veti fel a legtöbb problémát. Egyrészt minél kevesebb választópolgárra jut egy képviselő, annál inkább várható, hogy valódi kapcsolat alakul ki a képviselők és az állampolgárok között. Bár nemzetközi összehasonlításban a vegyes rendszerű országokon belül Magyarország viszonylag jól áll ebből a szempontból – Németországban például átlagosan körülbelül másfélszer annyi választó jut egy képviselőre, mint hazánkban –, a felmérések azt mutatják, hogy az egyéni képviselőtől alapuló képviselőlet még

gyermekcipőben jár nálunk. Egy 2009-es közvélemény-kutatás szerint csupán a kérdezettek 24 százaléka tudta megmondani, hogy ki az egyéni országgyűlési képviselője, és a választók töredéke kereste a személyes kapcsolatot a képviselőjével. Az egyéni képviselői helyek csökkentése tovább gyengítheti ezt a kapcsolatot, bizonyos szint után teljesen megkérdőjelezve az egyéni képviselőlet értelmét.

Az egyéni képviselői mandátumok számának meghatározásakor azt is figyelembe kell venni, hogy minden mérvadó választójogi ajánlás szerint a választókerületi határoknak egybe kell esniük a közigazgatási határokkal. Ez praktikus azt jelenti, hogy a választókerületi határok nem lóghatnak át a megyehatárokon, továbbá, hogy az egy településen lakókat lehetőleg egy választókerületbe kell besorolni. Mivel a megyék népességszámai között nagyon nagyok a különbségek, minél kevesebb a választókerület, annál nehezebb ezeknek a szempontoknak úgy megfelelni, hogy közben ne legyenek túl nagyok a különbségek az egyes választókerületek népességszáma között.

Az LMP ezért 135 egyéni választókerület kialakítását javasolja. Ez a szám érdemi létszámcsökkenést tesz lehetővé, de még kezelhetővé teszi a fent említett problémákat. A választókerületek kialakításáról külön törvénynek kellene rendelkeznie, amelynek előkészítéséről – a Velencei Bizottság már említett ajánlása szerint – egy független testületnek kellene gondoskodnia. Ez a testület a Választókerületi Bizottság lenne, amelyet a Központi Statisztikai Hivatal mindenkori elnöke vezetne, és tagja lenne az OVB elnöke, valamint a Magyar Tudományos Akadémia elnöke által felkért három szaktekintély. A Választókerületi Bizottság tízévente automatikusan felülvizsgálná a választókerületek határait, hogy az időközben bekövetkezett népességmozgások ne okozzanak aránytalanságokat.

A választókerületek kijelölése során világos szabályokat kell követni. A kerületek határai nem léphetik át a megyehatárokat, az egyes megyékre és Budapestre eső választókerületek számát a Sainte-Laguë-féle osztósor segítségével kell megállapítani, hogy a lehető legkisebb legyen az egyes megyékre jutó átlagos választókerületi népességszámok közötti szóródás.

A választókerületek határait úgy kell megállapítani, hogy egy megyén belül az átlaghoz képest legfeljebb 25 százalékos, az ország egészét tekintve pedig a legkisebb és a legnagyobb választókerület között legfeljebb kétszeres legyen a különbség. Ha pedig egy település több egyéni választókerülethez tartozik, akkor valamennyi választókerület területéhez tartoznia kell a település vonzáskörzetébe tartozó más településnek is. Ezek a szabályok és a független bizottság felállítása kizárná a politikai manipulációt, az úgynevezett gerrymandering lehetőségét a választókerületek kialakítása során.

3.3. Listás ág

A listás képviselői mandátumok számának csökkentése és az arányosabb mandátumkiosztás szempontja együttesen leginkább akkor érvényesülhet, ha a listás mandátumok többsége a nem győztes egyéni jelöltekre leadott úgynevezett töredékszavazatok alapján számítódik. Elvileg az is elképzelhető lenne, hogy az összes listás képviselői helyet így osszák ki, hasonlóan például ahhoz, ahogy az önkormányzati választási rendszerünk működik. Ennek azonban az lenne az eredménye, hogy az egyéni versenyben sikeres pártoknak nagyon korlátozottak lennének a lehetőségei arra, hogy olyan jelölteket is bejuttathassanak az országgyűlésbe, akik nem szereznek egyéni mandátumot, pedig valamilyen társadalmi csoport reprezentánsaként vagy egy terület szakértőjeként nagy hasznukat vennék a törvényhozás.

Ezért az LMP azt javasolja, hogy összesen 110 listás mandátumot osszanak ki az új rendszerben, ezek közül 25 helyet a pártokra leadott listás szavazatok alapján, 85 mandátumot pedig az első fordulóban az egyéni mandátumot nem szerző képviselőjelöltekre leadott szavazatok alapján. Ez a megosztás lehetővé teszi, hogy minden párt bejuttathassa a parlamentbe a számára legfontosabb képviselőket, ugyanakkor viszonylag kis mandátumszám mellett is lehetővé teszi az egyéni versenyben alulmaradt pártok arányos képviselethez való jutását.

A listás szavazatok alapján kiosztott mandátumok alacsony száma miatt a megyei szintű mandátumkiosztásnak nem lenne értelme – tegyük hozzá, ez még a jelenlegi jóval nagyobb mandátumszám mellett sem igazán működik. A vélhetően a pártok legismertebb politikusaikat felsorakoztató listás szavazólap viszont lehetővé teszi, hogy a választópolgárok ne csak a számukra legkedvesebb pártra szavazzanak, de kifejezzék személyes rokonszenvüket valamelyik, a listán szereplő jelölt iránt is. Ma már a listás választási rendszerű országok többségében a választóknak van arra lehetőségük, hogy ne csak a pártokkal, hanem a pártok listáján szereplő személyekkel kapcsolatban is kifejezzék preferenciáikat. A listás választási rendszereknek ugyanis eredetileg nagy hátránya volt, hogy gyakorlatilag a pártokon belüli harcokban dönt el, hogy személy szerint kik kerültek be a törvényhozásba, a szavazóknak erre semmilyen befolyásuk nem volt.

A pártoligarchiák megtörése érdekében az LMP azt javasolja, hogy a szavazók a listás szavazólapon megjelölhessék a pártlistákon szereplő személyek közül a számukra legszimpatikusabb jelöltet. Azok a jelöltek pedig, akik megfelelő számú szimpátiaszavazatot kaptak, automatikusan a lista elejére kerülhessenek – közelebb kerülve ezzel a parlamentbe való bejutás lehetőségéhez.

2010-ben nemzetközi összehasonlításban rendkívül alacsony, csupán 9 százalék a nők aránya az országgyűlésben. Ez az arány magától nem fog megváltozni. Viszont a nemi kvóták – akár átmeneti alkalmazása – nagy segítségre lehet. A skandináv országok példája azt mutatja, hogy a nők parlamenti aránya akkor sem csökken, ha a kvótákat már nem alkalmazzák, ami azt mutatja, hogy ha a kvóta eszközével sikerül megtörni a férfiuralmat, akkor a nők képesek helytállni, bizonyítani és adminisztratív eszközök nélkül is megőrzik súlyukat a törvényhozásban. Ezért az LMP azt javasolja, hogy a listás ágon, ahol ez könnyen érvényesíthető, – azaz az országos listán és a kompenzációs listán – alkalmazzunk nemi kvótát, és két azonos nemű jelölt után egy ellentétes nemű jelöltnek kelljen következnie.

Szintén a listás ágon van érdemi lehetőség a hazai etnikai és nemzeti kisebbségek parlamenti képviselőinek megteremtésére. Az LMP nem támogatja azt a megoldást, hogy a különböző kisebbségi csoportok fix képviselői mandátumokat kaphassak az országgyűlésben; javaslatunk szerint nem lenne külön párt- és külön etnikai-kisebbségi szavazat. A hazai kisebbségi csoportok kis létszáma, olykor politikai megosztottsága ezt nem teszi feltétlenül indokolttá, de alkotmányosan is támadható lenne. Az Alkotmánybíróság korábban már idézett 2005-ös határozata szerint legfeljebb kétszeres különbség lehet két szavazat súlya között. Az LMP javaslata ebben a keretben maradva nyújt megoldást a kisebbségi csoportok parlamenti képviselőire azzal, hogy a kisebbségi listákra nem vonatkozik a bejutási küszöb, illetve hogy az első kompenzációs mandátum megszerzéséhez fele annyi szavazat kell, mint a pártok esetében. Így a kisebbségi szervezetek akár már kb. 20 ezer szavazó támogatásával képviselőt szerezhetnek, de ehhez az kell, hogy megfelelő számú egyéni jelöltet állítsanak és rávegyék a csoportjukhoz tartozók többségét, hogy kisebbségük parlamenti képviselője megér annyit, hogy lemondjanak a pártra szavazás lehetőségéről.

Javasoljuk a listás mandátumszerzéshez szükséges 5 százalékos küszöb 3 százalékra való csökkentését. A kormányzóképeséget, a stabil parlamenti többség kialakulását nem rontaná, ha több párt is bejuthatna az országgyűlésbe, a politikai paletta színességét és a pártrendszer megújulási képességét azonban erősítené ez a változás. Egy 3 százalékos támogatottságú párt ugyan csak néhány képviselői helyet szerezhetne az országgyűlésben, de a parlamenti lét lehetővé tenné számára, hogy jó politikával kinője magát és a következő választáson jelentősen növelje támogatottságát.

3.4. Jelöltállítás

Javaslatunk leginkább a jelöltállítás szempontjából újítaná meg választási rendszerünket. Az ajánlócédula-rendszert el kell törölni, erre készíthet minket minden politikai, morális és adatvédelmi

szempont. Kétségtelenül a kaució bevezetése lenne a legegyszerűbb megoldás a teljesen komolytalan jelöltek kiszűrésére, az LMP azonban nem tud támogatni olyan rendszert, amelyben formálisan is a jelöltek anyagi lehetőségeitől függhet megválasztásuk esélye. Ehelyett inkább egyfajta morális kauciót javasolunk: azt, hogy a képviselőkre érvényes szigorú – bár tegyük hozzá, további szigorításra szoruló – átláthatósági szabályok a jelöltekre is vonatkozzanak. Aki képviselőjelöltté válik, az már politikus, és mint ilyen, átláthatóvá kell tennie a múltját és a vagyoni helyzetét az állampolgárok számára. Ezért azt javasoljuk, hogy képviselőjelöltté válásnak többek között az legyen a feltétele, hogy az illető vállalja az ingatlan-nyilvántartásban, a cégnyilvántartásban, a büntettesek nyilvántartásában és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában az elmúlt rendszer titkosszolgálati beszerzéseivel kapcsolatos rá vonatkozó adatok nyilvánossá tételét. Országos és kompenzációs listát az a jelölő szervezet állíthat, amelynek legalább 30 egyéni jelöltje van.

4. Összefoglalás

Az LMP által javasolt választási reform megőrizné a jelenlegi választási rendszer legfontosabb értékeit, de egyúttal sokkal igazságosabb választást tenne lehetővé. A rendszer jobban kifejezné a választók akaratát, mivel a parlamenti mandátumarányok jobban közelítenék a választók által leadott szavazatarányokat. A nők, az etnikai kisebbségek és a kisebb pártok könnyebben jutnának politikai befolyáshoz. A választóknak pedig több információjuk lenne a jelöltekéről, miközben nőne a beleszólási lehetőségük abba, hogy személy szerint milyen képviselők kerüljenek be a parlamentbe.

Mindezek a változások azonban érdemben nem befolyásolnák annak lehetőségét, hogy kormányzásra képes, stabil parlamenti többségek alakulhassanak ki az országgyűlésben. Az elmúlt három parlamenti választás esetében, a ténylegessel megegyező választási eredmények alapján számolva látható, hogy az LMP által javasolt rendszer nem nehezítette volna meg a stabil kormánytöbbség kialakulását. A parlamenti mandátumarányok mégis sokkal inkább közelítettek volna a valós szavazatarányokhoz, és kétharmados többséget is csak 60 százalék feletti eredménnyel lehetne elérni ebben a rendszerben (3. táblázat).

3. táblázat: Választási mutatók a jelenlegi és az LMP által javasolt választási rendszerben*

		2002	2006	2010
legnagyobb párt szavazataránya		41	43,2	52,7
legnagyobb párt mandátumaránya	jelenlegi rendszerben	48,7	49,2	68,1
	LMP-s javaslat szerint	46	47,8	62
aránytalansági mutató**	jelenlegi rendszerben	11,7	6,8	13,6
	LMP-s javaslat szerint	3,7	3,9	6,6

*Az adatok az LMP-s javaslat esetében tájékoztató jellegűek. A javaslat hatására ugyanis feltehetően változnának a jelöltállítás és ezen keresztül a választási adatok is, ám ezeket lehetetlen számszerűsíteni.

** Loosmore–Hanby index: azt fejezi ki százalékokban, hogy a mandátumok mekkora hányada került más pártokhoz a szavazatarányokhoz viszonyítva.

**Készült a Lehet Más a Politika (LMP) parlamenti frakciójának megbízásából.
Budapest, 2011.**

Felelős vezető: dr. Schiffer András, frakcióvezető

Szerkesztette: Karácsony Gergely

Olvasószerkesztő: Kovács Orsolya, Moldován László

Cím: 1358 Budapest, Széchenyi rkp. 19.

info@lehetmas.hu • www.lehetmas.hu